

איש חי רב פעלים רודף צדקה וחסד
ר' **משה שניצר** ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק

כולל דחסידי סוכטשוב
כולל "סנה משה"
ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל

בית מדרש
למגידי שיעור "דף היומי"

חיים סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה החשובה רודפת צדקה וחסד
מרת **ורדה שניצר** ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

י"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 741

מסכת פסחים מ"ה - נ"א ♦ תרומות ב', ד' - ג', ב'

בס"ד, כ"ח אב תשע"ג

השבוע בגליון

- ♦ תולדות מכירת החמץ לנכרי
- ♦ בתי המרזח שינו את המצב
- ♦ מכירת חמץ פרטית
- ♦ נסע לארצות הברית והגיע לצרפת - חייב ביו"ט שני?

- ♦ יום טוב שני בארץ ישראל היתכן?!
- ♦ מילה שלא בזמנה

- ♦ "מים שְׁלָנו"
- ♦ מדוע מי הבארות והמעיינות חמים?
- ♦ בישול לנכרי ביום טוב
- ♦ לאכול כדי להנצל מאיסור

דבר העורך

המלך

הוא נוסע מידי יום בתחבורה הציבורית כדי למסור שיעור דף היומי במסגרת מאורות הדף היומי. זה שנים שהוא מקפיד יום אחר יום על השיעור 'שלו'. הפעם הוא הגיע וסיפורו בידו. עכשיו, תכניס את זה כמה שיותר מהר. לא שאינני מסכים עמו, אבל בכל זאת סברתי, כי חודש אלו, אינו זמן שיש בו צורך בסיפורים ובמשלים שיש בהם כדי לחזק את קביעות העיתים לתורה. באמתחתי שמור הסיפור על הגמלאי שקיבל תשורת פרידה ממשרד רואי החשבון שבו עבד כל ימי חייו הבוגרים, והסיפור על הכפרי הנבער עם עגלת הקש, עוד נכתוב עליהם בעתיד אי"ה. הם נראו מתאימים בהחלט לאווירת הימים הנוראים הממשמשים ובאים. קביעות עיתים לתורה? יש מי שאינו לומד תורה בימי חודש אלול? אך חזקו עלי דבריו הנכונים: "האם דברי החיזוק נועדו אך ורק כדי לצרף יהודים חדשים למעגל הדף היומי? האם היהודים הלומדים מידי יום את הדף אינם זקוקים לחיזוק, לעידוד?"

הוא צודק. הרי היא לפניכם המעשייה שהוא כה מחבב.

★ ★ ★

לא היה איש מתאים ממנו לתפקיד. מהלך היה ברחובה של עיר בצעדים מדודים ושקולים, כאומד בפסייעותיו את מידותיה של המדרכה, גוו זקוף וראשו אינו נע, עד שנדמה היה כאילו הוא עומד במקומו והאדמה נעה תחתיו. קפלים חדים חצו את מכנסיו מחגורתו ועד לנעליו, ובעת שהניף את רגליו, היו הללו חותכות באוויר, כמעט בשריקה. צווארונו היה עשוי כקשת עגולה שהתהדקה על גרונו, וחליפתו נחה עליו, לא נעה ולא זעה.

דף מב/א אשה לא תלוש אלא במים שלנו

"מים שְׁלָנו"

גמרתנו היא המקור להלכה הידועה שיש להשתמש לאפיית מצות במים שלנו, דהיינו: מים שלנו בכלי לילה אחד לאחר שנשאבו מן המעיין. טעם הדבר: בעת שאיבתם מן הנהר, המעיין או הבור, יש בהם חמימות העלולה לזרז את תהליך החימוץ של המצות, וכך נפסק להלכה (שולחן ערוך או"ח סי' תנ"ה סעיף א').

מדוע מי הבארות והמעיינות חמים? היראים (יראים השלם נ"ב, הובא גם ברא"ש פ"ב סי' ל' ובסמ"ג לאוין ע"ט) כותב, כי השמש מחממת בלילה את חצי הכדור שתחתנו, וכך מתחממים המעינות.

כיום מקובלות גישות אחרות, כפי שכותב מהר"ם חלוואה (בסוגיינות), אך המציאות נותרה כפי שהיא, בלילה המעינות חמים יותר, ונראה כי הראשונים הטעימו את הדברים כפי הדעה הרווחת בתקופתם. החיי אדם (כלל קכ"ח) אומר, כי "הרבה טעמים" יש להלכה זו, מלבד אלה שנתפרשו בראשונים, אך הוא אינו מפרטם.

מהר"ם חלוואה עצמו כותב, כי מי המעינות והנהרות מחמיצים יותר מפני מרוצתם, ולפיכך משהים אותם במשך לילה, כדי שינוחו ויפוג תקפם.

במהלך השנים התעוררה שאלה אם אפשר לקרר את המים שלא באמצעות הלנתם, או כיצד יש לנהוג בארצות בהן הקור בלילות ניסן עלול לקרר את המים עד כדי כך שאינם ראויים ללישת מצות.

לנגד עיני הפוסקים שדנו בכך, עמדו דברי החתם סופר (שו"ת אה"ע"ז סי' קנ"ג) המתייחס למים ששהו לילה בסמיכות לתנור. השואלים כתבו לו, כי עם בוקר טבלו את אצבעם במים ונוכחו לדעת כי המים קרים. אך החתם סופר השיב להם, כי "אין המובחן הזה אבן בוחן, כי חמימות המים באמצעותם וגידו המים מתחממים ונכנס לתוך הקמח, ואין זה נרגש בעליון המים ובחציוניים". כלומר, יש לחשוש כי חלקים מסויימים בתוך המים נותרו חמים. מכאן, שקירור המים באמצעים מלאכותיים, ללא שהייתם לילה, אינו ערובה לכך שחמימותם פגה לחלוטין (שו"ת מנחת יצחק ח"ו סי' מ"ד; שערים המצויינים בהלכה סי' ק"ט, וראה גם שו"ת שבט הלוי ח"א סי' קמ"ה).

בנוסף לכך, לפי שיטת מהר"ם חלוואה, כי כח החימוץ של המים נובע מכך ששעטו והתערבלו בנהרות, קירורם לא יועיל במאום (מצות מצוה פ"ו הערה ע"ו).

הדיון הופך מעשי ומורכב בהרבה בארצות חמות כאוסטרליה, בהן שהיית המים במהלך הלילה תוסיף לחמימותם... ולא עוד, אלא שעבודת הלישה נעשית בחום רב, ונוצר חשש מוחשי להחמצתה. הפוסקים כותבים, כי אין כל ברירה, אלא לאפות את המצות בחדשי תמוז אב, סוף תקופת

צעילוי נשמת

ר' **אריה יהודה ליב יפה** ז"ל

ב"ר יצחק ז"ל

נלב"ע ב' באלול תשכ"ו

תנצב"ה

הונצח ע"י בניו **דוד ושלמה יפה** שיחיו - פ"ת

צעילוי נשמת

הר"ר **אהרן משה גולדשלגר** ז"ל

ב"ר ברש ז"ל

נלב"ע כ"ח באב תשס"ז

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

מרת **רות סגל** ע"ה

ב"ר אברהם ושרה חולה ז"ל

נלב"ע כ"ט מנחם אב תשנ"ז

תנצב"ה

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

ר' **משה שניצר** ז"ל ב"ר מנחם מנדל ז"ל

נלב"ע ג' באלול תשס"ז **תנצב"ה**

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

נר ה' נשמת אדם

החורף שם, או לאתר מרתף קריר בו ילינו את המים, ואף את עבודת הלישה יעשו בחדר מקורר (מקראי קדש ח"ב סי' ז' ומצות מצוה שם).

דף מז/א לכם ולא לנכרים בישול לנכרי ביום טוב

היה זה באחד ממועדי ישראל, כך מספרת השמועה. גאון צעיר שב לביתו מן התפילה ונוכח באשתו השוקדת על הכנת שני תבשילים, האחד עבור סעודת החג, והתבשיל השני עבור רוקח העיירה, נכרי שעבורו הכינה את מיני המרקחת להם היה זקוק. **לאכול כדי להנצל מאיסור:** מיד העמיד הגאון את רעייתו על הטעות, שהרי בגמרא מפורש, כי לא הותר בישול ביום טוב אלא לצורך ישראל ולא לצורך נכרי, ומיד הסתפק בינו לבין עצמו, שמא אפשר להתיר את האיסור על ידי נתינת המאכל ליהודי שיאכלנו. האם בכך 'מתקנים' את האיסור שנעשה בבישול מאכל ביום טוב עבור נכרי?

שאלה זו כותב הגאון רבי אליעזר מנחם מן שך זצ"ל בספרו אבי עזרי (הלכות יום טוב פרק א' הלכה ט"ו): אדם המבשל בשגגה ביום טוב לצורך נכרי, האם הוא חייב לאכול את התבשיל כדי להנצל מן האיסור? יודעי דבר טוענים, כי ספק זה נולד במשפחתו (הסיפור מובא במבקשי תורה, ספר זכרון להגרש"ז אופיר ערבך זצ"ל, בהלכות יו"ט ח"א עמ' קכ"א).

לאחר החג ישב הגראמ"מ שך זצ"ל ופלפל ארוכות בסוגיה סבוכה במסכת מנחות, ממנה ניסה להוכיח, כי אכן אפשר לתקן את המעשה על ידי אכילת המאכל.

בעלותו לארץ ישראל, נזדמן לידיו ספרו של המאירי על גמרתנו, אשר לא היה נגיש בחוץ לארץ, וממנו מוכח, כי אכן אכילת המאכל על ידי יהודי מתקנת את האיסור, כלהלן. לומדי הדף היומי מתוודעים השבוע למחלוקת רבה ורב חסדא לגבי "הואיל". רבה סובר כי רשאי אדם לבשל ביום טוב ככל שיחפוץ, "הואיל וחזי לאורחים". כלומר, האוכל ראוי לאורחים, אם יבואו, ולפיכך בישולו אינו נחשב כמעשה שאינו נחוץ לצורך יום טוב. רב חסדא חולק וסובר, שאין אומרים "הואיל וחזי לאורחים", אלא יש לו אורחים - יבשל, ואם לאו - לוקה!

המאירי כותב, כי לדעת רב חסדא, אם לבסוף הגיעו אכן אורחים, אין המבשל לוקה, לפי שלמעשה הבישול נחוץ לצורך יום טוב. הרי לנו, כי אפשר 'לתקן' איסור. מעתה, מסיים בעל אבי עזרי זצ"ל, "ואם כן, גם לדין, שבישולו בשוגג לנכרי, להנצל מאיסור תורה מחוייב הוא לאכול" [ועיין עוד באמרי בינה הלכות יום טוב סי' ג' שציין באבי עזרי שם לגבי מלאכה בשבת, שלבסוף היה בו הצלת נפשות].

דף מז/א שני ימים טובים של ראש השנה יום טוב שני בארץ ישראל היתכן?!

גמרתנו מחשבת את הזמן הארוך ביותר שלחם הפנים שהה מעת אפייתו עד עת אכילתו. בדרך כלל נאפה לחם הפנים ביום שישי ונאכל בתום השבוע הבא, בשבת ובמוצאי שבת. אם חל יום טוב ביום שישי נאפה הלחם ביום חמישי, ואם חל ראש השנה בימים חמישי ושישי, נאפה לחם הפנים ביום רביעי.

רש"י (ד"ה שני ימים) מסביר, כי בכוונה תחילה כתבה הגמרא אפשרות של שני ימי ראש השנה שחלים בימים חמישי ושישי, ולא ציינה אפשרות שחלו שני ימים טובים של יום טוב אחר, למשל, שני ימים טובים של יום טוב של סוכות, מפני ש"בזמן לחם הפנים, לא היו שני ימים טובים של גלויות". כלומר, בתקופה בה הוקרב לחם הפנים, לא נהגו שני ימים טובים של גלויות, ורק ראש השנה נהג יומיים גם בארץ ישראל. מדבריו הללו של רש"י, הוכיח התשב"ץ מהי היא דעתו לגבי מחלוקת ראשונים מפורסמת, כלהלן.

מילה שלא בזמנה: הלכה היא במשנה (שבת קל"ז א), כי ברית מילה שלא בזמנה, אחר היום השמיני, אינה דוחה לא שבת ולא יום טוב. המשנה מציינת, כי אפילו יום טוב שני של ראש השנה, אינו נדחה מפני מילה שלא בזמנה.

רבותינו הראשונים נחלקו אם המשנה נקטה את יום טוב שני של ראש השנה בדווקא, שרק בו אין עורכים מילה שלא בזמנה, או שמא כך הוא דינם של כל ימי יום טוב שני, שאין עורכים בהם ברית מילה. צדדי המחלוקת הם האם יום טוב שני של ראש השנה דוחה את המילה, מפני שאמרו חכמים (ביצה ד/א, שולחן ערוך או"ח סי' ת"ר), ששני הימים של ראש השנה קדושה אחת היא שחבורה למקשה אחת עם יום טוב ראשון של ראש השנה שקדושתו מן התורה, לעומת יתר ימי יום טוב שני. הרמב"ם פוסק, כי דווקא יום טוב שני של ראש השנה דוחה מילה שלא בזמנה והרא"ש חולק וסובר, כי כל יום טוב שני דוחה מילה שלא בזמנה, וכן פסק השולחן ערוך (יו"ד סימן רס"ו). אך הש"ך (שם) חולק ופוסק כהרמב"ם.

התשב"ץ הוכיח מדברי רש"י כדעת הרא"ש. שהנה, דין לחם הפנים כדין מילה שלא בזמנה. כשם שמילה שלא בזמנה יש לערוך בהקדם האפשרי, כך יש לאפות את לחם הפנים במועד הסמוך ביותר לשבת קודש. והנה, כאשר גמרתנו אומרת, כי ימי ראש השנה דוחים את אפיית הלחם, רש"י נזקק לפרש כי הגמרא נקטה ראש השנה דווקא, מפני שבזמן שבת המקדש קיים אין יום טוב שני אחר נוהג. הרי לנו, כי אין כל הבדל בין יום טוב שני של ראש השנה לימים טובים אחרים. משהגענו עד הלום, הבה נתמקד בדבריו של רש"י: "בזמן לחם הפנים, לא היו שני ימים טובים של גלויות". האם אין הדברים תמוהים ביותר?!

באותו בוקר הוא חלף דרך הילוכו תחת חלון ביתו של אחד מיועציו של המלך, בלא לדעת כי בו ברגע נועץ בו הלה את מבטיו ומזימה מוזרה מכה שורשים במוחו הפורה. היועץ החליט לעקוב אחריו מספר ימים, והיה אם יצליח במשימתו, אזי יסיר מעליו את עולו של אדוניו אשר הציק לו תקופה ארוכה כי ימצא לו מחליף. כן, לא פחות ולא יותר.

הממלכה השתרעה על פני מרחבים אדירים. נתיניו של המלך היו מפוזרים במחוזות שונים במרחבי ארצו, והוא נלאה מלנדוד במרחבי הממלכה העצומה. נפשו חשקה בתענוגות החיים שארמון המלוכה הציע בפניו. הטקסים, קבלות הפנים, נשפי הצדקה וההשתתפות באירועים שונים היו לו לזרא. מה גם שתושביו היו מקובצים בכפרים קטנים, אי פה אי שם, והוא איבד כל עניין בביקור בעיירות הנידחות הללו, אשר שנה תמימה בטרם בואו החלו להתכונן לקראת בואו, וכאשר היה מפסיע בשערי עיירתם, היו הנכבדים מכרכרים סביבו ומייגעים את מוחו בדברים שיש בהם כדי לייגע מוחו של אדם נעדר רצון להאזין לבעיות זוטות של אחרים.

יש למצוא מחליף. הוא אינו צריך להיות דומה לו, הפטיר המלך. השאירו לו את הטקסים הרשמיים, והוא, שיבקר באותם כפרים נידחים, אשר מעולם לא ראו את פניו. הסיעו אותו בכרכרתו, רתמו לפניו את סוסי המלוכה, הלבשוהו בכתר מלכות, ופטרוניו מעולה של מטלה טרחנית זו.

נמנו היועצים ביניהם וגמרו כי עליהם לאתר אדם בעל חזות רצינית, שהילוכו אומר כבוד, אך החכמה והתבונה אינם נמנים על תכונותיו הבולטות. מטבע הדברים, לא אבו הללו להכניס אדם פקח אל חברת אנשי החצר, מה עוד שהלה יתחפש למלך בכל יום ויום.

ימים מספר עקב היועץ אחר מיועציו, בירר אודותיו את שבירר, וידא בדרכים משלו כי פקחותו של מיועצו אינה עולה על שנינותו, ושניהם גם יחד אינם עולים על חכמתו הדלה. הוא ידע כי לא תהיה כל בעיה לשכנעו להתפרנס בדרך מעניינת זו. שלשה דברים ביקש המלך החדש לדעת: האם עליו לדבר, מה משכורתו ומתי מסתיים יום העבודה. כאשר באו לקראתו והתחייבו בפניו כי לעולם לא ידרש לנאום בפני קהל, משכורתו תהא נאה ובכל יום יסיים את עבודתו בשעה ארבע, הסכים בלא להרהר.

שנה תמימה חלפה והמלך הוותיק החל ליהנות ממנועמי החיים. המלך החדש התרוצץ בכל יום בכרכרתו של המלך. כפרים מטים ליפול זכו לביקור ממלכתי, ושישים עמדו עם דמעות בעיניהם לצפות במלך האהוב, אינם מאמינים שזכו ליום נשגב שכזה, ונכבדים נשאוהו על כפיים, ללווהו ושבחווהו.

והוא, יושב על כסאו הרם והנישא, שהיטלטל עמו לכל מקום, ושותק. את עבודתו עשה נאמנה, כפי שהבטיח. תדיר נשא את מבטו מעל ראשי הקהל, כמביט על כולם כאחד ואינו מתבונן באף אחד. ממלכתו. מידי פעם הניף את שתי ידיו מתוך הגלימה, הרימן באוויר והחזירן לחיקו כעבור שניות ארוכות, ולמראה אותן וסימן מיועצים מיוחדים אשר נילוו אליו, לחץ את ידיהם של מכובדים שונים.

המשכורת זרמה, הוא היה מרוצה, היועצים היו מרוצים, המלך היה מרוצה, העם היה מרוצה, לא יכול היה להיות יותר טוב. כולם היו מרוצים. עד שיום אחד.

יום אחד הובל המלך החדש לטקס שתוכנן מראש בקפידה במרכז העיר, אך התנהל ברשלנות. מארגני האירוע לא השכילו להגביל את זמן הדיבור של הנואמים, ומשנתנה רשות לנואם לנאום, אינו מבחין בין שעה לשעתיים. המלך החדש התנהג כמצופה ממנו עד... השעה ארבע. בהשמיע שיעון העיר את הצלילים המבשרים על סיום יום העבודה, התרומים המלך מכסאו, ובטרם היה סיפק בידי מי מבין היועצים הרבים להגיב,

מעולם לא נהגו יום טוב שני של גלויות אלא בחוץ לארץ! וכי רק "בזמן לחם הפנים" לא נהגו יום טוב שני בארץ ישראל, וכי היום נהגה הוא?! מה כוונת רש"י? כך תמה הגאון בעל נודע ביהודה (בצל"ח). החתם סופר זצ"ל (שו"ת י"ד סי' רנ"ב ובחיידושו לסוגייתנו) מספר: "כד הוינא טליא [בעודי צעיר לימים. הנודע ביהודה נפטר בשנת תקנ"ג, והחתם סופר נולד בשנת תקכ"ב] בעברי דרך ק"ק פראג זכיתי לראות פני הגאון זצ"ח זצ"ל, וילדות היתה בי, והעזתי פני בגאון ז"ל ואמרתי לו" כי אפשר ליישב את תמיהתו על פי הגמרא במסכת ברכות (סג/א) בה מבואר, כי אם רוב חכמי ישראל שוהים בחוץ לארץ, ואין נמצאים גדולים כמותם בארץ ישראל, הרי שחכמי חו"ל מושיבים בית דין וקובעים את החדשים ומעברים את השנים ושולחים שליחים לארץ ישראל להודיעם את קביעת בית הדין. אם מושב בית הדין בחו"ל יהיה רחוק מארץ ישראל, לא יהיה מנוס מלקיים שני ימים טובים בארץ ישראל, מחמת אותה סיבה שנהגו בחו"ל שני ימים טובים של גלויות [משום שעד שנודע להם מתי התקדש החדש, כבר חל החג ולא יודעים היו אם החג היום או מחר, ולפיכך, נהגו שני ימים טובים. ועיי"ש בשו"ת חת"ס בהגהות, שאין צריך אלא כשלא הניח כמותו בארץ ישראל].

עתה מדויקים להפליא דברי רש"י אשר כתב, כי "בזמן לחם הפנים" לא יתכן שיהיה יום טוב שני בארץ ישראל, מפני שבעת שבת המקדש קיים, לעולם בית הדין הגדול יושב בבית המקדש והוא הקובע את הזמנים...

החתם סופר מתאר כי הנודע ביהודה "נענע לי בראשו" להסכמה, "וישרו דברי בעיני הגאון ז"ל". את תשובתו בעניין מסיים החתם סופר, כי לאור הדברים מתחזקת ומתבססת ראיית התשב"ץ מדברי רש"י, שכפי שבעבור אפיית לחם הפנים לא היו אופים ביום טוב שני של גלויות, הוא הדין מילה שלא בזמנה אינה דוחה יום טוב שני של גלויות [ועיי"ש עוד משי"כ בהכרעת הלכה זו].

דף מט/א ונזכר שיש לו חמץ בתוך ביתו תולדות מכירת החמץ לנכרי

אחר שעסקנו רבות בדינת חמץ וביעורו, וכמו כן גם בהגדרתו - מהו חמץ - הגיעה העת לסקור את אחד הנושאים המרכזיים בענייני החמץ: מכירת חמץ לנכרי.

מתחילה נהגו אבותינו לשרוף את החמץ ולבערו, או להפקיר את החמץ תוך הוצאתו מהבית. כל מיני החמץ ללא הסתייגות. כאשר החמץ היה רב מדי, מכרוהו לנכרי - "כל שעה שמותר לאכול... ומוכר לנכרי" (לעיל כא/א). המכירה נעשתה לצמימות ככל המכירות, כפי שבגמרא לעיל (א/ג) מסופר, כי יוחנן חקוקאה נועץ ברבי כדת מה לעשות בחמצו של אדם אחר שהופקד אצלו, והוא יעץ לו "צא ומוכרה בשוק", מכירה רגילה.

אמנם בתוספתא (פרק ב') מוזכר, כי יהודי שנסע בספינה, רשאי למכור את החמץ לנכרי הנוסע עמו ולשוב ולקנותו אחר החג, אולם לא היה הדבר מצוי, כי אם ביורדי ימים. לא עוד, אלא שבראשונים היו שגרסו בתוספתא זו: "ובלבד שלא יערים", היינו: שלא ירגיל לעשות כן בכל השנים (ריטב"א ועוד, עיין תוספתא ראשונים לתוספתא שם). ברם, הבית יוסף (או"ח סי' תמ"ח) פסק כי הדבר מותר מלכתחילה בכל השנים, אף אם דעתו מראש לשוב ולקנותו "מאחר שמוציאו מרשותו לגמרי", וכן נפסק בשו"ע (שם סעיף ג). באותן תקופות החמץ היה לחם וגלוסקאות, קצת 'משקה' ועוד כיוצא בזה, ולא היתה כל בעיה בהוצאתו מן הבית (המועדים בהלכה, עמ' רצ"ו).

בתי המרזח שינו את המצב: במהלך השנים התמסד עיסוקם העיקרי של היהודים בחכירת בתי מרזח ובתעשיית שכר משעורים. במצב זה אי אפשר היה להוציא את החמץ מן הבית. הב"ח (סי' תמ"ח) המתייחס לכך כותב, כי יש להתיר למכור את "כל החמץ שבחדר וגם החדר עצמו", ודבריו הוסכמו בפוסקים שאחריו.

קולא נוספת שנהגו בה היא לגבי קבלת תמורת דמי החמץ מן הנכרי, מאחר שבדרך כלל סירב הקונה הנכרי לשלם את מלא מחיר היי"ש, התירו להסתפק בקבלת ערבון ודמי קדימה מן הנכרי ואת יתרת המחיר לזקוף בחוב, אותו על הקונה לפרוע בעתיד.

בשנים שלאחר מכן התפתח דיון ענף בין גדולי ישראל, על אודות אופן המכירה וצביונה, שתעשה ללא חשש הלכתי, ולפיכך החלו לעשותה בשטר ולחזקה בקניינים נוספים: "כסף", "אגב" ועוד, ואף נתנו למכירה תוקף משפטי של חוקי אותה המדינה בה נעשתה (ראה שו"ת שיבת ציון סי' י"א; שו"ת חתם סופר או"ח סי' ק"ג; סידור הרב להגרש"ז מלאדי בנוסח המכירה; שו"ת דברי חיים ח"ב סי' ל"ז, ועוד).

מכירת חמץ פרטית: בכל השנים הללו, החל מימי הב"ח, כל אדם מכר את חמצו לנכרי באופן פרטי. נכרים היו מצויים בשפע... וגם נוסחי המכירות נדפסו בכל הגדה של פסח. החל מלפני כמאה ושישים שנה, כאשר התרבו שאלות על מכירות שנעשו שלא כדין אם מפני טעויות ואם מפני בורות (כגון, עיין מג"א סי' תמ"ח ס"ק ד'), נתקבל המנהג לבצע מכירה כללית על ידי הרב או בית הדין. בני העיר מכרו את חמצם לרב אשר מכרו לנכרי. לאחר מכן הונהג כי בני העיר נותנים הרשאה ומינוי שליחות לרב למכור את החמץ לנכרי, כפי שנוהגים עד היום הזה.

יש לציין כי מנהג זה לא התקבל בקלות. רבים התנגדו למכירה הכללית מפני סיבות שונות, אך בפועל התקבלה המכירה בכל תפוצות ישראל, אם כי יש מכירות בהן נהוגים הידורים שונים, כגון, להוסיף שהמכירה תהיה תקפה על פי חוקי הממשלה ואי אפשר יהיה לטעון כי אין לה תוקף מעשי [ראה עוד גליון 737, מאמר: האם מכירת חמץ מבטלת את ביטול חמץ].

פשט באחת את הגלימה המבריקה, הסיר את כתר המלכות מעל ראשו, יישר את קפלי מכנסיו והחל עוזב את האירוע.

תם הטקס.
מהומה רבתי התחוללה בקרב הנאספים. אנשים צרו עליו והתגודדו סביבו בחמת זעם. שנה שלמה מסיידים את הרחוב הראשי, שותלים עצים ופרחים. מהבוקר התקשטו, סגרו את החנויות, ניקו את הבתים לכבודו של המלך, ועתה זה נגלה להם כאדם מן השורה.

הוא לא הבין מה רוצים ממנו, ולראשונה בחייו פצה את פיו בפני קהל. מלך מה עושה הוא, שאל בתמימות. בא בין הציבור, מעניק להם יחס של כבוד, מכבד אותם בנוכחותו, ומאזין לצרותיהם. כלום לא כן עשיתי, הכי לא באתי ביניכם, כלום לא כיבדתים והאזנתי לתלאתים? אמת! בשעה ארבע אני מסיים את מלאכתי, אך עד לרגע זה מלאתי את כל משאלותיכם, הלא כן?

לעילוי נשמת

מרת **שרה אדלר** ע"ה

ב"ר שמואל ז"ל נלב"ע א' באלול תשנ"ו
תנצב"ה

הונצחה ע"י בנה ידידנו הר"ר **שמואל אדלר** הי"ו ומשפ' שיחיו - גבעתיים

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' **משה חיים הכהן** ז"ל

ב"ר יוסף אליהו ז"ל נלב"ע כ"ט באב תשנ"ח
תנצב"ה

הונצח ע"י בנו ידידנו הר"ר **אביגדור יהודה כהן** ומשפ' שיחיו

לעילוי נשמת

ר' **אפרים אהרונף** ז"ל

בן מרת מיכל ע"ה נלב"ע ל' באב תשי"ב
תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **זאב בורק** ז"ל

ב"ר אברהם ז"ל נלב"ע כ"ט באב תש"ס
תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **בנימין וסלי** ז"ל

ב"ר שלמה ז"ל נלב"ע כ"ז באב תשנ"ח
תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **מלכה קרופניק** ע"ה

ב"ר משה ז"ל נלב"ע א' באלול תשי"ט
תנצב"ה

הונצחה ע"י ידידנו הר"ר **אריה ישראל שכטר** שיח'ל

דף נב/א ביישוב לא עבידנא מפני שינוי המחלוקת במדבר מאי

נסע לארצות הברית והגיע לצרפת - חייב ביו"ט שני?

שאלה מעניינת שיגר יהודי תושב ארץ ישראל אל הגאון בעל בצל החכמה (שו"ת ח"א סי' נ"ו). אותו יהודי עלה על אוניה במטרה להפליג לארצות הברית של אמריקה ולהשתקע בקרבה. במהלך ההפלגה הארוכה עגנה האוניה בנמל "מרשייל" - מרסיי, אשר בצרפת והנה הוא נוכח כי חג הפסח יעבור עליו בצרפת. שאלתו היא, כלהלן.

כידוע, בן ארץ ישראל היוצא לביקור בחוץ לארץ ממשיך לנהוג את מנהגי ארץ ישראל. עליו להניח תפילין ביום טוב שני, להתפלל תפילות של חול, רק שאינו עושה מלאכה בפרהסייה. מצד אחד, שטח הנוסע את שאלתו, יצאתי מארץ ישראל על מנת להשתקע בחוץ לארץ, ואם כן, יתכן שכבר אינני נחשב תושב ארץ ישראל ועלי לנהוג ביום טוב שני של גלויות ככל יהודי תושב חוץ לארץ. מצד שני, יתכן שעד שלא אגיע לארצות הברית, שם ברצוני להשתקע, עדיין אני נחשב תושב ארץ ישראל וככזה, איני צריך לשמור על יום טוב שני של גלויות. שאלה יפה.

ובכן, בסוגיות הנלמדות השבוע אנו נחשפים לשני מעשים הנראים כסותרים זה את זה. בדף נא/א מספר רבה בר בר חנה, בן ארץ ישראל, כי גם בהגיעו לבבל, הוא ממשיך במנהג בני ארץ ישראל שלא נמנעו מאכילת מאכל מסויים, שבני בבל נמנעים מאכילתו מפני שנוהגים בו איסור. הגמרא מסבירה, כי מאחר שביקר בבבל שלא על מנת להשתקע בה, אינו חייב במנהגי המקום ורק בפרהסיא לא יפרם.

לעומת זאת בדף נא/ב-נב/א מסופר, כי רב ספרא, שהיה בן ארץ ישראל שאל את אביו, אם הוא רשאי לנהוג בבבל כבני ארץ ישראל לגבי יום טוב שני של גלויות, ואביו השיב לו, כי כל עוד הוא שוהה בעיר ולא במדבר, עליו לנהוג כמנהג המקום.

בעלי התוספות (ד"ה ביישוב) כבר עומדים על סתירה זו, מדוע לרבה בר בר חנה הותר להפר את מנהגי המקום בצנעה לעומת רב ספרא?

החתם סופר זצ"ל מסביר, כי רבה בר בר חנה התעתד לחזור לארץ ישראל ואילו רב ספרא ביקש להשתקע בחו"ל, אך לא במקום בו שהה עתה, אלא הוא רצה להמשיך למקום אחר, בדיוק כיהודי נשוא מאמרו. מאחר שרב ספרא עזב את ארץ ישראל שלא על מנת לחזור אליה, כבר אין לו דין והגדרה של בן ארץ ישראל.

מהי איפוא, הגדרתו של רב ספרא? בן ארץ ישראל - אינו. להשתקע בחו"ל - עדיין לא השתקע. לפיכך הורה לו אביו, חלות עליו כל החומרות. עד שלא ישתקע, חומרות ארץ ישראל עליו ואם יבניתיים הוא שוהה בעיר בחו"ל, עליו להחמיר גם כמותם. אם יצא למדבר - אין חלים עליו מנהגי המקום, ורק דיני ארץ ישראל עליו (ע"ש שהוכיח, כי כן דעת הרמב"ם). החתם סופר מסיים, כי "כן נראה לי נכון לדינא".

נמצא, איפוא, כי להכרעת החתם סופר, דינו של יהודי זה מפורש בגמרא... עליו להניח תפילין כבן ארץ ישראל, אך להימנע מכל מלאכה, גם בצנעה.

אולם, הגר"ב שטרן זצ"ל, בעל בצל החכמה מוכיח, כי דעה זו אינה מוסכמת באחרונים (עיי"ש מה שהביא להוכיח מה"ש ועוד), והוא מסיים את תשובתו הארוכה, כי מאחר שיש בזה מחלוקת הפוסקים, עליו לנהוג יום טוב שני של גלויות לכל פרטיו, כמו היה בכונתו להשתקע במרסיי (ע"ש, בסימן ל"ח בטעם הדבר).

קול צייצני של ילד קטן הצליח להסביר לו את שלא עלה בידי המבוגרים להבהיר לו: מלך הוא מלך רק אם הוא תמיד מלך!

★ ★ ★

יהודים הם בני מלכים, ובהנהגת חייהם על פי אורחות התורה הם ראויים לתואר מלוכה זה. אבל דבר אחד צריך לזכור, מלך הוא מלך רק אם תמיד הוא מלך.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 3446 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה, העורך

השיעור בדף היומי

בדרך, בבית, בעבודה,

24 שעות ביממה

מתחברים לשיעור המרתק

להאזנה חייגו: 073-2951342

למסכת הנלמדת הקישו 1

בעלות שיחה רגילה

חדש!

בקו זה ניתן להאזין גם

לשיעורים בספר

"ותן חלקנו"

להאזנה הקישו 3

לעילוי נשמת יקיריך

עכשיו הזמן להנציח נשמות יקיריך שיום השנה שלהם בחודשים:

חשוון - כסלו - טבת - שבט - אדר

רבבות לומדים את הדף היומי והמשנה

במסכת שקלים - יומא

לעילוי נשמת יקיריך

חייגו: 03-5775307 (ר' משה)

**ייחודי
במאורות!**

לימוד הדף היומי
ול"מוד המשנה
ביום השנה

"לימוד המשנה טוב לנשמה"